

Työ- ja elinkeinoministeriö
PL 32
00023 VALTIONEUVOSTO

1/3

kirjaamo@tem.fi

Viite: TEM/2221/00.04.01/2013

Asia: Lausuntopyyntö hankintalain kokonaisuudistuksen valmistelutyöryhmän mietinnöstä

MTK kiittää mahdollisuudesta lausua hankintalain kokonaisuudistuksen valmistelutyöryhmän mietinnöstä ja esittää lausuntonaan seuraavaa:

Kokonaisuudistus johtuu EU:n uusista direktiiveistä koskien julkisia hankintoja (2014/23/EU, 2014/24/EU ja 2014/25/EU). Kokonaisuudistuksen tavoitteina on ollut mm. yksinkertaistaa julkisten hankintojen menetelmiä ja parantaa pienten ja keskisuurten yritysten osallistumismahdollisuuksia tarjouskilpailuissa. Tämän lisäksi on yritetty parantaa mahdollisuuksia ottaa huomioon ympäristö-, sosiaalisia ja muita laatunäkökohtia. MTK:n mielestä on hyvä, että näihin asioihin kiinnitetään huomiota. Halvin vaihtoehto ei aina ole paras eikä edes hyvä.

Luku 1

Sekä lakiteksti että perustelut on kirjoitettu hyvin ja selkeästi. Etenkin tällaisessa lainsäädännössä lakiperusteluiden tärkeys korostuu. Hyvät ja selkeät perustelut auttavat heitä, jotka soveltavat lakia.

MTK on tyytyväinen siihen, että 2 §:n perusteluissa mainitaan kuntastrategian tärkeys ja että alueen elinvoiman kehittäminen on mainittu yhtenä mahdollisena strategiana. MTK toivoisi kuitenkin, että asia kirjoitetaan vielä enemmän auki. Kuntastrategiassa päättäjät voivat vaikuttaa mm. ruuan laatuun ja he voivat päättää, että suositetaan paikallisia elintarvikkeita tai palveluita. Valitettavasti ei ole kaikkien poliittisten päättäjien ja virkamiesten tiedossa, että kuntastrategiassa saa suosia suomalaisia ja paikallisia tuotteita sekä palveluita. Lauseet, jotka ovat laittomia tarjouspyynnöissä ja ilmoituksissa, ovat laillisia ja jopa välttämättömiä kuntastrategiassa. Totuus on, että uusikin hankintalaki tulee olemaan kaikille kunnille sama, mutta poliitikot voivat merkittävästi vaikuttaa siihen, miten hankinnat tehdään. Kunnan hankintastrategia toimii sitovana ohjeena virkamiehille.

On erittäin hyvä, että lakitekstiin on kirjoitettu, että ”Hankinnat on pyrittävä järjestämään siten, että pienet ja keskisuuret yritykset ja muut yhteisöt pääsevät tasapuolisesti muiden tarjoajien kanssa osallistumaan tarjouskilpailuihin.” Myöhemmin lain 75 §:ssä on säädetty, että hankintayksikkö voi tehdä hankinnat osina. Jos hankintayksikkö ei jaa hankintaa osiin, sen on perusteltava päätös.

Päätöksestä olla jakamatta hankintaa osiin, ei kuitenkaan voida valittaa. Direktiivi antoi jäsenvaltioille mahdollisuuden päättää, että hankinnat on jaettava osiin. Suomessa ei päädytty tähän ratkaisuun. MTK vaatii, että seurataan ja arvioidaan sitä, miten pienet ja keskisuuret yritykset voivat osallistua kilpailuihin ja miten he pärjäävät niissä. Jos näyttää siltä, että he eivät pärjää, lakia on tältä osin muutettava ja hankintojen jakaminen osiin on tehtävä pakolliseksi. Tosiasia on, että hankintayksiköiden koot ovat jo kauan kasvaneet ja tämä trendi ei varmasti pysähdy. Muutos tuo mukanaan sen, että myös hankintojen koot kasvavat. Suomen talouden ja työllisyyden kannalta on erittäin tärkeää, että pienet ja keskisuuret yritykset voivat osallistua ja voittaa laadukkailla tuotteillaan ja palveluillaan kilpailuja hankinnoista.

Lain toisessa osassa on säädetty hankintamenettelystä, kun EU:n kynnysarvo ylittyy

5. luvussa on säädetty erilaisista hankintamenettelyistä. Suurimmaksi osaksi säännöt vastaavat jo voimassa olevaa lainsäädäntöä. MTK haluaa kiinnittää huomiota sähköisiin järjestelmiin ja niiden toimivuuteen. On väistämätöntä, että hankinnat siirtyvät enemmässä määrin sähköiseen muotoon ja ettei enää oteta vastaan paperisia tarjouksia. Ottaen huomioon jo aiemmin mainitun tavoitteen avata hankinnat pienille ja keskisuureille yrityksille, järjestelmät eivät saa olla liian monimutkaisia ja vaikeita eikä niiden käytöstä saa syntyä kustannuksia tarjousten tekijöille. Uutena asiana tässä lainsäädännössä on mm. 53 §:ssä mainitut sähköiset luettelot. On tärkeää, että järjestelmät rakennetaan niin, että hankintayksiköiden on helppo hallita osiin jaettuja hankintoja. Tietotekniikka ja järjestelmät eivät saa estää hankintojen jakamista osiin.

8 luvun 62 §:ssä on säädetty siitä, ettei voida rajoittaa toimittajien mahdollisuuksia osallistua hankintamenettelyyn välineillä tai laitteilla eikä niiden teknisillä ominaisuuksilla. Hallinnon on seurattava ja katsottava, ettei poisjäämistä sähköisen muodon takia tapahdu. Etenkin pienillä yrityksillä saattaa olla käytössä vanhaa tietotekniikkaa ja – taitoa.

9 luvun 65 §:ssä on säädetty markkinakartoituksesta. Pykälä on uusi. Hankintayksiköiden alueiden yritysten ja niiden tuotteiden ja palveluiden kartoitus on kannatettava asia. Keskustelu yrittäjien kanssa on suotavaa ja MTK toivoo, että kartoitus otetaan laajasti käyttöön ja sen käyttö lisää hankintayksiköiden tietoa sekä alueensa tuntemusta.

75 §:ssä on säädetty hankintasopimuksen jakamisesta osiin. Sen mahdollistaminen ja käyttöön otto on erittäin tärkeää Suomen pienille ja keskisuurille yrityksille. Asia on mainittu ylempänä. Tietotekniikan on mahdollistettava hankinnan jakaminen osiin ja osien hallinnan pitää olla helppoa. Jakamisesta ei saa syntyä kustannuksia.

87 §:ssä on säädetty uudesta yhteisestä eurooppalaisesta hankinta-asiakirjasta. Sen tarkoitus on vähentää hallinnollista taakkaa. Antamalla tässä vakuutuksen soveltuvuusvaatimusten täyttämistä ja siitä, että poissulkemisperusteita ei ole olemassa, toimittaja välttyy suuren asiakirjamäärän hankkimiselta ja lähettämiseltä hankintayksikölle. Tässä pätee jo aiemmin esiin tuodut seikat helppoista ja käyttäjäystävällisistä järjestelmistä. Tämän hyöty haihtuu, jos järjestelmä on liian vaikea käyttää.

89 §:ssä on säädetty sähköisestä todistushakemistosta (e-Certis). Tämäkin pykälä on uusi. Idea on samantyylinen kuin yllä mainitussa yhteisessä eurooppalaisessa hankinta-asiakirjassa. Tämä koski jäsenvaltioiden rajat ylittäviä hankintoja.

93 §:ssä on säädetty kokonaistaloudellisesti edullisimman tarjouksen valinnasta. Toivottavaa on, että tämä johtaa siihen, että hankintayksiköt eivät katsoisi ainoastaan hintaa, vaan laatukin otettaisiin huomioon.

95 §:ssä on uutena käsitteenä elinkaarikustannukset. Tällä käsitteellä pyritään saamaan hankinnat kestävimiksi ja innovatiivisimmiksi.

Perusteluissa ei ole otettu kantaa laatuun eikä ole kirjoitettu auki, miten hankintayksiköt voivat vaatia laatua. Sinällään tämä on ymmärrettävää, koska perustelut ovat jo laajat. Olisi suotavaa, että työ- ja elinkeinoministeriöllä olisi jaettavana materiaalia, joka auttaisi hankintayksiköitä vaatimaan laatua. Kuntahankintojen neuvosto voisi myös julkistaa uusia tai jakaa jo olemassa olevia oppaita (esim. Lähis-opas).

Lain kolmannessa osassa on säädetty kansallisista hankinnoista.

Tämä menettely koskee hankintoja, jotka ylittävät suomalaiset kynnysarvot, muttei EU:n kynnysarvoja. Kotimaisiksi kynnysarvoiksi on mm. ehdotettu 60 000 euroa tavarahankinnoissa, palveluhankinnoissa ja suunnittelukilpailuissa ja 150 000 euroa rakennusurakoissa. EU:n kynnysarvot näissä samoissa ovat 134 000 euroa, jos valtion keskushallintoviranomainen hankkii tavaroita tai palveluita ja 207 000 euroa, jos joku muu kuin valtion hankintayksikkö hankkii tavaroita tai palveluita. Rakennusurakoissa EU:n kynnysarvo on 5 186 000 euroa.

Ehdotettu pykälä (100 §) muuttaisi voimassa olevan lain menettelyjä. Laki jättäisi hankintayksikön harkintavaltaan sen, minkälaista menettelyä se haluaa käyttää hankinnan kilpailuttamisessa. Ainoa lain vaatimus on tarkoituksenmukaisuus. Hankintayksikkö voisi käyttää samanlaisia menetelmiä kuin EU:n kynnysarvot ylittävissä hankinnoissa tai se voisi käyttää voimassa olevan lain kansallisia menettelyjä. Hankintayksikkö voisi myös keksiä uusia menettelyjä. Menettely ei kuitenkaan saa olla syrjivä ja sen on oltava tarkoituksenmukainen. Suorahankinnat ovat sallittuja ainoastaan silloin, kun ne ovat sallittuja EU:n kynnysarvot ylittävissä hankinnoissa. Hankintayksiköiden on valittava kokonaisedullisin tarjous myös tällä puolella.

Lainsäädäntöä on yritetty selkeyttää. Etenkin hankinnoissa, joissa EU:n kynnysarvot eivät ylity, on lisätty joustavuutta. Tekniikkaa yritetään hyödyntää siten, etteivät yritykset joudu hankkimaan erikseen uusia asiakirjoja kaikkia kilpailuja varten ja lähettämään niitä erikseen hankintayksiköille. Rajaamalla valitusoikeutta on myös yritetty nopeuttaa prosessia. Kuten jo aiemmin on todettu, lainsäädännön toimivuutta on seurattava ja jos huomataan pullonkauloja ja toimimattomuutta lainsäädäntöä on muutettava tältä osin. Tietojärjestelmien helppous ja toimivuus on erittäin tärkeää. MTK ei halua, että olemme tilanteessa, jossa lainsäädännössä on pienten ja keskisuurten yritysten kannalta hyviä mahdollisuuksia, joita ei kuitenkaan oteta käyttöön, koska tietotekniikka ei taivu siihen tai tekee sen liian vaikeaksi.

Helsingissä 30.6.2015

MAA- JA METSÄTALOUSTUOTTAJAIN KESKUSLIITTO MTK RY

Antti Sahi
toiminnanjohtaja

Marica Twerin
lakimies